

İŞYERİ SENDİKA TEMSİLCİLERİNİN TEMİNATI YOKEDİLDİ

Aydınlık Dergisi, 4 Mart 2007

Yıldırım Koç

Türkiye’de günümüzde sendikal çalışmalarda karşılaşılan önemli sorunlardan biri, işyeri sendika temsilcilerinin güvencesinin 2002 yılında büyük ölçüde kaldırılmış olmasıdır. İşin üzücü yanı, işyeri sendika temsilcilerinin teminatı indirilen darbenin, 10 ve daha fazla sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde en az 6 ay kıdemi olan işçilere önemli ölçüde iş güvencesi sağlayan 4773 sayılı Yasayla yapılmış olmasıdır.

Çalışma mevzuatımızda işçi temsilciliğinin kurumsallaşması 1936 yılında kabul edilen 3008 sayılı İş Kanunu’yladır (Madde 78). Bu Kanun ve ilgili madde uyarınca çıkarılan nizamnamede işçi mümessillerinin seçimleri ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır. 1963 yılında kabul edilen 274 sayılı Sendikalar Yasasında da işyeri sendika temsilcileri için özel bir koruma getirilmiştir.

1983 yılında askeri yönetim döneminde Milli Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen 2821 sayılı Sendikalar Yasası’nın işyeri sendika temsilcilerinin teminatına ilişkin 30. maddesi de işyeri sendika temsilcilerine işe iadeyi içeren bir iş güvencesi sağlamaktadır. İlgili madde aşağıda sunulmaktadır:

“İşveren, işyeri sendika temsilcilerinin hizmet akitlerini haklı bir sebep olmadıkça ve sebebini açığa ve kesin şekilde belirtmedikçe feshedemez. Fesih bildirimının tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde temsilcinin veya üyesi bulunduğu sendikanın iş mahkemesinde dava açma hakkı vardır. Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin kararı kesindir. Mahkeme temsilcinin işine iade edilmesine karar verirse, fesih geçersiz sayılarak iş gördürülmemiş olsa bile, temsilcinin işinden çıkarıldığı tarihten başlamak üzere temsilcilik süresinin devamınca ücreti ve diğer bütün hakları işveren tarafından ödenir. Bu hüküm yeniden temsilciliğe atama halinde de uygulanır. İşine iade kararı verilen işçi altı işgünü içinde işe başlamak zorundadır.”

İşyeri sendika temsilcilerinin yararlandığı bu önemli güvence, görevlerini yerine getirme sırasında çok önemliydi. İşyeri sendika temsilcisinin ciddi bir hatası olmadığı sürece, işverenin bu işçiyi işten çıkarması olanaksızdı. Yargının işe iade kararı vermesi durumunda, işverenin işçiyi işe başlatmaması halinde, işyeri sendika temsilcisi işçi çalışıyormuş gibi tüm haklarından yararlanabiliyordu. Bu hak, işçinin işyeri sendika temsilcisi olarak tekrar atanması durumunda devam ediyordu.

İşe iadeyi de kapsayan mutlak bir iş güvencesi sağlayan bu düzenleme, Bülent Ecevit’in başbakanlığı döneminde kabul edilen ve diğer işçilere iş güvencesi getiren 9 Ağustos 2002 gün ve 4773 sayılı kanunla 30. madde ile ortadan kaldırıldı. Maddenin günümüzdeki biçimi aşağıda sunulmaktadır:

“İşyeri sendika temsilcisinin belirsiz süreli hizmet akdinin işveren tarafından feshinde İş Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

“Temsilcinin hizmet akdinin sadece temsilcilik faaliyetlerinden dolayı feshedilmesi halinde, İş Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca en az bir yıllık ücreti tutarında tazminata hükmedilir.”

Sendikalarımızın bir bölümü, işyeri sendika temsilcilerinin iş güvencesinin 2002 yılında büyük ölçüde yok edildiğinin farkında bile değildir. Halbuki, işyerinde sendikal çalışmaların başarıyla yürütülmesinde en önemli görevleri işyeri sendika temsilcileri yerine getirmektedir.

Bu durumda kullanılabilecek bir araç, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Türkiye tarafından onaylanmış ve Anayasa'nın 90. maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik sonrasında doğrudan uygulanırlık kazanmış olan Sözleşmesidir.

ILO'nun İşletmelerde İşçi Temsilcilerinin Korunması ve Onlara Sağlanacak Kolaylıklar Hakkında 135 sayılı Sözleşmesi ülkemizde 25.11.1992 gün ve 3845 sayılı yetki kanununa dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından 8 Ocak 1993 tarihinde onaylanmıştır. Bu sözleşmenin birinci maddesi aşağıda sunulmaktadır:

"İşletmelerdeki işçi temsilcileri, kanunlara, toplu sözleşmelere veya yürürlükteki sözleşmelere dayalı diğer düzenlemelere uygun hareket etmeleri koşulu ile işten çıkarma dahil kendilerine zarar verebilecek ve işçi temsilci sıfatını taşımalarından veya bu sıfatla faaliyetlerde bulunmalarından, sendika üyesi olmalarından veya sendika faaliyetlerine katılmalarından ileri gelecek her nevi işleme karşı etkili bir korumadan yararlanırlar." (Madde 1)

135 sayılı Sözleşme konusunda ILO Uzmanlar Komitesi'nin kapsamlı bir raporu da bulunmaktadır. İşyeri sendika temsilcilerinin 2002 yılında kaldırılan güvencelerini daha da gelişkin bir biçimde yeniden uygulamaya sokmakta (işyeri sendika temsilcileri dışındaki işçi temsilcilerinin de koruma kapsamına alınması ve güvencenin görevin sona erişinden sonra da makul bir süre devam etmesi) 135 sayılı ILO Sözleşmesinden yararlanılabilir. Görev, sendikacılarımıza ve sendikalarımızın hukukçularına düşmektedir.